

Köyden Kente Göç

Where we came from, and where we're going

Sunum Akışı

Marshall Planı ve Türkiyenin Tarım Stratejisi

Tarımda Makineleşme: Traktör Devrimi

İç Göçün Dinamikleri: Kırsaldan İtiliş

Kentleşme Patlaması ve Çarpık Gelişim

Sosyolojik Sonuçlar ve Sınıfsal Ayrışma

Sosyokültürel Sonuçlar

Adana ve Çukurova'da Toprak Mülkiyetinin Dönüşümü

Ağa-Köylü İlişkisinde Sosyolojik Kırılma

Kırsal İşgücünün Evrimi: "Öküz Çobanlığından Makinistliğe

Marshall Planı ve Türkiyenin Tarım Stratejisi

- Marshall Planı, İkinci Dünya Savaşı sonrası harap olan Avrupa ekonomisini canlandırmak ve komünizmin yayılmasını engellemek amacıyla ABD tarafından başlatılan bir ekonomik yardım programıdır.
- Türkiye, bu plana 1948 yılında dahil olmuş ve ABD'nin yönlendirmesiyle sanayi yatırımları yerine tarıma dayalı bir kalkınma modelini benimsemiştir.
- Temel amaç, Türkiye'yi sanayileşen Batı Avrupa ülkelerinin "gıda ve hammadde deposu" haline getirmekti.

Tarımda Makineleşme: Traktör Devrimi

- Marshall yardımlarının en somut etkisi tarımda makineleşme olmuştur; 1948-1952 yılları arasında tarım sektörüne yapılan doğrudan yardımın %89'u makineleşmeye ayrılmıştır.
- Türkiye'deki traktör sayısı 1948'de yaklaşık 1.750 iken, yardımların etkisiyle 1960 yılında 42.000'in üzerine çıkmıştır.
- Traktör kullanımıyla birlikte ekili alanlar yaklaşık %60 oranında genişlemiş, pamuk ve hububat üretiminde büyük artışlar yaşanmıştır.

İç Göçün Dinamikleri: Kırsaldan İtiliş

- İşgücü Fazlası: Makineleşme, tarlada insan gücüne duyulan ihtiyacı azaltarak kırsal kesimde işsizliğin artmasına neden olmuştur. Bir traktörün birçok işçinin yapacağı işi yapması, tarım işçilerini (ırgat ve marabaları) yerinden etmiştir
- Küçük Toprak Sahipleri: Bilinenin aksine göç edenlerin önemli bir kısmı mülksüzler değil, sınırlı miktarda toprağı olan küçük köylülerdir. Bu köylüler, mülklerini satarak veya kiraya vererek elde ettikleri parayı şehre göç etmek için bir "ilk sermaye" olarak kullanmışlardır
- Toprak Dağılımı: Traktör sahipleri (genellikle büyük toprak ağaları), daha fazla verim alabilmek için meraları ve küçük işletmeleri kendi bünyelerine katarak küçük mülkiyetin tasfiyesine yol açmıştır.

Kentleşme Patlaması ve Çarpık Gelişim

- 1950 öncesinde %1 civarında olan kent nüfusu artışı, 1950 sonrasında hız kazanarak 1960'ta %32'ler düzeyine ulaşmıştır.
- Gecekondulaşma: Kentler bu yoğun göç dalgasına altyapı olarak hazırlıksız yakalanmış; plansız, kontrolsüz ve altyapısız gelişen gecekondu mahalleleri ortaya çıkmıştır.
- Sosyal Dönüşüm: Köyden kente göç eden bu yeni kitle, şehirde "ucuz iş gücü" olarak sanayi ve hizmet sektöründeki boşlukları doldurmaya başlamıştır.

Sosyokültürel Sonuçlar

- Hemşerilik ve Uyum: Kente göç edenler, dayanışma amacıyla "hemşerilik" ilişkilerini güçlendirmiş; bu durum kentte ne tam köylü ne de tam şehirli olan yeni bir kültürel yapıyı doğurmuştur.
- Arabesk Kültür: 1950'lerden itibaren yaşanan bu hızlı modernleşme ve mekânsal göç, kentin çeperlerinde yaşayan kitlelerin duygularına tercüman olan arabesk kültürü ve müziğini popüler hale getirmiştir.
- Sınıfsal Farklılıklar: Marshall yardımları kırsalda büyük toprak sahiplerini zenginleştirirken, ücretli çalışanların (ırgatlar) gelirlerinin düşmesine ve toplumda yoksul-varsıl karşıtlığının belirginleşmesine neden olmuştur.

Adana ve Çukurova'da Toprak Mülkiyetinin Dönüşümü

- Mülkiyetin Yoğunlaşması: Marshall Planı ile gelen traktörler, yeni arazilerin tarıma açılmasını sağlasa da mülkiyetin büyük toprak sahiplerinin (Ağaların) elinde toplanmasına yol açmıştır.
- Küçük İşletmelerin Tasfiyesi: Traktör sahibi olan büyük çiftçiler, meraları ve komşu küçük toprakları kendi bünyelerine katarak küçük köylülüğü topraksızlaştırmıştır
- Sermaye Birikimi: Adana'da 1948'de 650 olan traktör sayısının 1951'de 2.200'e çıkması, büyük toprak sahiplerinin sermaye birikimini hızlandırmış ve onları modern girişimcilere dönüştürmüştür.

Ağa-Köylü İlişkisinde Sosyolojik Kırılma

- Geleneksel Yapıdan Kopuş: Eskiden köylü ile toprak sahibi arasında "ortakçılık" ve "yarıcılık" gibi daha kişisel ilişkilere dayalı sistemler varken, makineleşme bu ilişkileri ücretli emeğe ve mesafeli bir yapıya dönüştürmüştür
- Aracıların Rolü (Elçiler ve Kâhyalar): Toprak sahipleri, amele ve ırgatlarla doğrudan görüşmek yerine "elçi" veya "kâhya" adı verilen aracılar kullanmaya başlamıştır. Bu durum, ağanın köylü üzerindeki denetimini artırırken köylünün sömürülmesini daha sistematik hale getirmiştir.
- Ağaların "Hacı Ağa" Tipine Dönüşümü: Büyük toprak sahipleri aniden pazara yönelik üretimle zenginleşerek Adana'da tüketemeyecekleri kadar gelire kavuşmuş; bu durum Yeşilçam'a da konu olan "Adanalı Hacı Ağa" elit sınıfını yaratmıştır.

Kırsal İşgücünün Evrimi: "Öküz Çobanlığından Makinistliğe

- Yeni İş Kolları: Makineleşme, geleneksel işleri ortadan kaldırırken köylü gençlerin "şoför", "makinist" veya "tamirci" gibi yeni uzmanlık alanlarına yönelmesine neden olmuştur.
- İşsizlik ve İtiliş: Makine insan emeğinin yerini aldıkça, eskiden yüz binlerce işçinin çalıştığı Çukurova'da büyük bir işsizler ordusu oluşmuş; bu kitleler "ekmek kavgası" için kente göç etmek zorunda kalmıştır.
- Psikolojik Etki: Yaşar Kemal ve Orhan Kemal gibi yazarların eserlerinde de belirtildiği üzere; toprakla yüzyıllardır süren "kara sapan" ilişkisi yerini traktör hummasına ve makinelerin toprağı "yenmesine" bırakmıştır.

Sosyolojik Sonuçlar ve Sınıfsal Ayrışma

- Yoksul-Varsıl Karşıtlığı: 1946-1953 yılları arasında büyük toprak sahiplerinin geliri katlanırken, ücretli çalışanların (ırgatlar) alım gücü düşmüş ve kırsaldaki sınıfsal uçurum daha belirgin hale gelmiştir.
- Kırsal Erozyon: Köylerin en dinamik, genç ve girişimci unsurları kente göç ederek köyün toplumsal yapısının zayıflamasına neden olmuştur.

Dinlediğiniz için teşekkürler

